

Een nieuwe toponymische studie Webbekom

F. CLAES, *Toponymie van Webbekom*. Nomina Geographica Flandrica. Studiën en monografieën uitgegeven door het Instituut voor Naamkunde te Leuven. Monografieën XVI. Onomastica Neerlandica, 1994, 292 blz.

De auteur van deze monografie, lid van de Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie, is geen onbekende op het gebied van taal-, heem- en naamkunde. Al jarenlang is hij de ijverige herwerker van het statige woordenboek « Verschueren ». Door zijn doctoraal proefschrift over de Duffelse lexicograaf Kiliaan is E.P. Claes bovendien op academisch gebied een specialist van de oude lexicologie. Behoort Kiliaan immers niet tot de vaste waarden en werkinstrumenten van de filoloog, naast W.N.T. en Middelnederlands Woordenboek ? Alsof dat alles nog niet volstond, heeft F. Claes zich resoluut op lokale geschiedenis, en een van de boeiende aspecten daarvan, de toponymie, georiënteerd. De regio die hij bij voorkeur onderzocht, was zijn Oost-Brabantse heimat. Het tijdschrift « Oost-Brabant » heeft dan ook in Claes een nooit versagend medewerker gevonden, en ook het tijdschrift « Naamkunde » doet zelden een beroep op hem zonder dat een interessante bijdrage wordt ingezonden.

Ook *Eigen Schoon & De Brabander* mocht voor zijn jaargangen 1985-1991 rekenen op de degelijke toponymische studie over Webbekom, een dorp dat in 1972 als

zelfstandige gemeente opgehouden had te bestaan en met Diest was gefuseerd. Iedereen weet dat het aangegeven is voor een studie als die van het plaatsnamenbestand, zijn keuze te richten op de best bekende eigen bakermat, het geboortedorp. Daar immers kent men sinds zijn kinderjaren de vertrouwde straten en gebouwen, wijken, gehuchten, bossen en landerijen. Van die plaats klinkt het dialect vertrouwd in de oren en wellicht kent men er nog dialectsprekers en oudere inwoners, die er nog een aantal plaats- en veldnamen met hun ligging, kwaliteit of sagen kunnen determineren. Het was dus geenszins een fantasietje van wijlen Prof. H. Draye, toen deze E.P. Claes ertoe aanspoorde om het door diens vader al grotendeels verzamelde plaatsnamenmateriaal van Webbekom te bewerken en aldus weer tot leven te brengen.

Dat de publicatie in het standingvolle blad « Eigen Schoon & De Brabander » met vereiste acribie en filologische omzichtigheid tot stand was gekomen, moge blijken uit het feit dat de « Nomina Geographica Flandrica » het werk daarna ook als monografie XVI in hun reeks opnemen. Een klein schoonheidsfoutje is bij die overdruk ingeslopen : de paginering uit de afleveringen in « Eigen Schoon » is bovenaan de bladzijden blijven bestaan, terwijl onderaan de nieuwe paginering is gedrukt. Dat leidt wel eens tot verwarring bij overname en citering. Ook de naam van de auteur ware beter onder elk van de afleveringen weggelaten en de witte ruimte opgevuld. Maar ja, we zeiden het al, het zijn kleinigheden, te wijten aan de overdruk, waarbij uiteraard de kosten beperkt dienden te blijven. Daar staat tegenover dat de monografie nu mee genieten kan van de illustraties die in « Eigen Schoon » stonden afgedrukt.

Bekijken we nu even de inhoud en de wijze van bewerking, dan valt het op dat F. Claes in grote trekken de voorschriften van de Leuvense School volgt. Er is een korte historische inleiding, die tevens occasionele geografische gegevens omvat. De auteur kon het zich veroorloven de historische schets zo kort te houden, omdat hij al in 1982 de « Geschiedenis van Webbekom » in het licht had gegeven. Na afkortingen en lijst van de fonetische tekens, besteedt hij enkele bladzijden aan de klankleer van het Webbekomse dialect — zoals we zagen een privilege van de native schrijver die in dat dialect is opgegroeid — en beschrijft hij hoe hij zijn materiaal verzameld en bewerkt heeft, hoe zijn lemmata gemoderniseerd en zijn kaarten aangelegd.

Het eigenlijke filologenwerk begint met de namen van de heerlijkheden Webbekom en Kaggevinne, waarvan resp. bewijsplaatsen tot 1107 en 1301 opklimmen. Wat Webbekom betreft, leunt Claes bij het voorstel Gysseling aan en stelt *Wibekem*, uit *Wibbinga-haim*, een oorspronkelijk tot het erfgoed van St.-Trudo behorende domein. Chronologisch dateert de auteur de stichting in de VIIde eeuw. Misschien hadden hier een paar woordjes toelichting kunnen wijzen op het feit dat *-gem/-gom* normaal *-kom* wordt in Oost-Brabant. (cfr. Betekom, Miskom, Webbekom). De reden waarom ook *Kaggevinne* een beurt tot grondige verklaring krijgt, ligt in de verstrengeling van een deel van Webbekom met de heerlijkheid *Kaggevinne*. Voor de laatst genoemde naam stelt Claes de etymologie *vin* of *ven* bij een *kaak* of schandpaal voor.

Ook in het eigenlijke glossarium gaat Claes naar de richtlijnen van de Lovanienses te werk : een strikt alfabetische lijst met gemoderniseerde lemmata en de chronologisch op elkaar volgende varianten en hun bronnen.

Bij homonymie van twee of meer toponiemen krijgen de lemmata bij hun nummer ook nog een onderafdeling met nummer. Na een korte beschrijving van de aard van het toponiem, met de verwijzing naar sectie en nummer op de kaart en zelfs met de opgave der oppervlakte, volgt een (meestal bondige) verklaring. Bij twee of meer verklaringshypothesen wordt zo mogelijk een voorkeur vooruitgeschoven. Er wordt telkens gewezen op het onderscheid appellatief en versteend toponiem. De naam *Groeneweg* (p. 75) is er een prototype van en deze wegbenaming wordt zelfs enigszins statistisch benaderd. Soms is de verklaring wel iets te bondig : we halen nummer 212 aan, waar *guld* in *Guldenberg* waarschijnlijk vruchtbaar betekent, maar tevens de mogelijkheid van verband met *gilde* voorhanden is, te meer daar er onder nummer 633 sprake is van vogelsgeerde, doelen en schuttershof.

De grote meerderheid van de namen zijn — de toponymisten weten dat wel — « evergreens », al hebben ze toch wel iets te vertellen dat voor de plaats zelf van belang is. We denken aan *Processieweg*, *Raachter*, *Schom*, heiligen- en persoonsnamen, *Speelhof*, namen van oppervlaktematens, namen gegeven naar ligging en vorm ; uithangborden waarop men wel overal stoot, zoals de *Wildeman*, die in heel wat plaatsen de plak zwaaide. Enkele moderne straatnamen herinneren aan de Oranjes en hun geschiedenis : *Dillenburgerstraat*, *Oranjestraat* enz. Tot onze verwondering troffen we er zelfs een oude bekende aan, die we in *Naamkunde* 1985, 391-401 hebben pogen door te lichten : *Scheurbroodblok* alias *scheurwegge* ! Volksetymologie of reïnterpretatie steekt in *Wierook*, uit psn. *Wiric*, en het voor Limburg zo typische aanwijzende *gene* heeft in Webbekom veel van zijn productiviteit verloren en komt er nog slechts bij vier toponiemen voor.

Toponiemen die wel als mogelijke indicatoren voor archeologisch onderzoek in aanmerking zouden kunnen komen, zijn de *Hogewijngaardskapel* en het daarbij horende gelijknamige kerkhof (zie p. 96), alsook de vrij talrijke toponiemen met het element *steen*, bijvoorbeeld *steenberg*, *Steenborn*, *Steenoven*, enz. Het element *steen* (cfr. de Steenakkers) biedt wel geen zekerheid voor archeologische vondsten, maar is er toch vaak een presumptie toe.

Om de namen die hier in het strakke keurslijf van het alfabet aan elkaar staan gerijd, enigszins tot leven te wekken en aldus een compromis te vinden naar het peripatetisch doorwandelen van een namenlandschap, besluit F. Claes zijn studie met een systematisch overzicht van het materiaal, ingedeeld in natuur- en cultuurnamen en in nederzettingsnamen of woonkernen. Er komen zelfs een aantal taalkundige aspecten van de toponiemen ter sprake, zoals het inleidende voorzetsel *te*, *op*, *in*; de verandering van genus, het voor- en achtervoegen, de personificatie. Een chronologisch overzicht rondt deze modelstudie af.

De recensent, de lezer en de taalkundig geïnteresseerden mogen H. Claes, vader van de auteur, dank weten voor de belangstelling die hij zijn zoon filoloog-lexicograaf heeft meegegeven, en Prof. Draye om de aansporende woorden, die samen met de piëteit voor het geboortedorp, Frans Claes tot deze studie over Webbe-
kom en zijn toponymisch verleden hebben aangezet.

R. VAN PASSEN

BULLETINS
de la
Commission Royale de

HANDELINGEN
van de
Koninklijke Commissie voor

TOPONYMIE & DIALECTOLOGIE

II. 1928, 327 p., 5 fig., 9 Kaarten/cartes	650 fr.
IV. 1930, 310 p. ; V. 1931, 304 p. ; VI. 1932, 304 p.	600 fr.
VII. 1933, 432 p., 1 portr., 3 gekl. kaarten/cartes col.	800 fr.
VIII. 1934, 470 p., 1 portr., 9 kaarten/cartes	900 fr.
IX. 1935, 432 p., 1 portr., 7 fig., 3 kaarten/cartes	800 fr.
X. 1936, 472 p., 1 portr., 6 kaarten/cartes	900 fr.
XI. 1937, 427 p., 2 portr., 5 kaarten/cartes	800 fr.
XII. 1938, 449 p., 1 portr., 14 kaarten/cartes.	850 fr.
XIII. 1939, 479 p., 1 portr., 5 kaarten/cartes	900 fr.
XIV. 1940, 450 p., 2 portr., 2 kaarten/cartes	850 fr.
XV. 1941, 469 p., 3 kaarten/cartes	900 fr.
XVI. 1942, 348 p., 5 kaarten/cartes, 1 gekl. kaart/cart col.	700 fr.
XVII. 1943, 480 p., 5 kaarten/cartes, 1 gekl. kaart/cart col.	900 fr.
XIX. 1945, 406 p., 2 portr., 5 kaarten/cartes.	800 fr.
XX. 1946, 334 p., 1 portr., 4 kaarten/cartes	650 fr.
XXI. 1947, 365 p., 4 kaarten/cartes.	700 fr.
XXII. 1948, 476 p., 1 portr., 4 kaarten/cartes	900 fr.
XXIII. 1949, 388 p., 2 fig.	750 fr.
XXIV. 1950, 414 p., 2 fig.	800 fr.
XXV. 1951, 472 p., 1 kaart/carte	900 fr.
XXVI. 1952, 440 p.	850 fr.
XXVII. 1953, 373 p.	750 fr.
XXVIII. 1954, 372 p.	750 fr.
XXIX. 1955, 359 p., 1 portr., 2 kaarten/cartes	700 fr.
XXX. 1956, 366 p.	700 fr.
XXXI. 1957, 498 p., 1 portr.	800 fr.
XXXII. 1958, 426 p., 1 kaart/carte	800 fr.
XXXIII. 1959, 511 p.	1000 fr.
XXXIV. 1960, 335 p., 2 kaarten/cartes	650 fr.
XXXV. 1961, 377 p., 2 portr., 4 kaarten/cartes	750 fr.
XXXVI. 1962, 299 p., 1 portr., 2 kaarten/cartes	600 fr.
XXXVII. 1963, 326 p., 2 kaarten/cartes.	650 fr.
XXXVIII. 1964, 286 p., 1 portr., 3 kaarten/cartes	600 fr.
XXXIX. 1965, 277 p., 1 portr.	550 fr.
XL. 1966, 237 p.	500 fr.
XLI. 1967, 358 p., 1 kaart/carte	700 fr.
XLII. 1968, 342 p.	700 fr.
XLIII. 1969, 240 p., 2 portr.	500 fr.
XLIV. 1970, 274 p.	550 fr.
XLV. 1971, 270 p., 2 portr., 21 kaarten/cartes	550 fr.
XLVI. 1972, 336 p., 1 portr.	650 fr.
XLVII. 1973, 214 p., 1 kaart/carte	450 fr.
XLVIII. 1974, 318 p., 5 kaarten/cartes	625 fr.

XLIX. 1975, 326 p., 1 kaart/carte	650 fr.
L. 1976, 252 p.	500 fr.
LI. 1977, 260 p., 1 kaart/carte	500 fr.
LII. 1978, 294 p., 1 portr.	600 fr.
LIII. 1979, 302 p., 7 kaarten/cartes	600 fr.
LIV. 1980, 298 p., 1 kaart/carte	600 fr.
LV. 1981, 248 p.	500 fr.
LVI. 1982, 250 p., 2 portr., 1 kaart/carte	500 fr.
LVII. 1983, 248 p., 3 kaarten/cartes	500 fr.
LVIII. 1984-85, 352 p., 1 portr.	700 fr.
LIX. 1986, 304 p., 2 portr.	600 fr.
LX. 1987, 224 p., 1 portr., 4 kaarten/cartes, 13 graf./graph.	500 fr.
LXI. 1988, 192 p., 1 portr.	500 fr.
LXII. 1989, 192 p., 2 portr., 1 kaart/cart, 11 graf./graph.	500 fr.
LXIII. 1990-91, 336 p., 1 portr., 2 kaarten/cartes, ...	750 fr.
LXIV. 1992, 160 p., 2 kaarten/cartes, ...	500 fr.
LXV. 1993, 232 p., 1 portr., 4 kaarten/cartes, ...	500 fr.
LXVI. 1994, 160 p., 3 kaarten/cartes, ...	500 fr.
LXVII. 1995, 192 p., 1 portr., 17 kaarten/cartes, ...	500 fr.
LXVIII. 1996, 412 p., 1 portr., 16 kaarten/cartes, ...	800 fr.
LXIX. 1997, 548 p., ill., kaarten/cartes, ...	1000 fr.
Register op Jg. I-XV / Index des T. I-XV, 1942, 102 p.	200 fr.
Tables des T. I-XXV du Bulletin (Partie française), 1956, 319 p.	600 fr.

Les *Mémoires* et les *Bulletins* doivent être commandés à :
De *Werken* en de *Handelingen* zijn te bestellen bij :

N.V. Drukkerij G. Michiels,
Corverstraat 13, 3700 Tongeren

La TVA et les frais d'envoi ne sont pas inclus dans les prix indiqués
De aangegeven prijzen zijn excl. BTW en port.

Secr. & Red. : F. Debrabandere, Keizer Karelstraat 83,
8000 Brugge. Tel. 050/31.73.66.
